

Vuoden 1919 hallitusmuoto

SUOMEN KANSALAIKKEUKSIEN PERUSTANA



Suomi-neito seisoo kalliolla ja kohottaa
siniristilippua

Postikartti, 1905

Sellén Ragnhild, piirtäjä

Axel Eliassons Konstförlag, kustantaja

Museovirasto, historian kuvakokoelma

Demokraattinen oikeusvaltio

- ▶ Demokraattinen päätöksentekoprosessi edellyttää, että yksilöiden **poliittiset vapausoikeudet** (sanan-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus) ja **osallistumisoikeudet** (äänestysoikeus) nauttivat **perustuslainsuojaa**.
- ▶ Perusoikeuksista päätetään kansanvaltaisessa päätöksentekoprosessissa, ja ne määräävät toisaalta edustuslaitoksen vallan rajat.
- ▶ **Yleinen perusoikeusryhmittely nykyään**
 - ▶ Osallistumisoikeudet
 - ▶ Vapausoikeudet (ml. oikeusturva ja yhdenvertaisuusoikeudet)
 - ▶ Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet (ns. hyvinvointioikeudet)
- ▶ Perusoikeuksista erityisesti **hyvinvointioikeudet** ovat voimakkaan politisoituneita.



Kunnallisvaalit 2.10.- 3.10.1960
Herttoniemen kansakoulussa.
Kuvaaja: Kienanen, Niilo
Helsingin kaupunginmuseo

Perusoikeudet – yhteiskunnallista vallankäyttöä sekä abstrakteja ja reaalisia vapauksia

Perusoikeusajattelun kehikko

(Georg Jellinek, 1908)

- ▶ **Status passivus** (alastuminen lainalaisuuteen)
- ▶ **Status activus** (kansalaisen osallistumisvaade julkiseen päätöksentekoon)
- ▶ **Status negativus** (kansalaisen vapauspiirin vaade valtion suuntaan)
- ▶ **Status positivus** (kansalaisen suoritusvaade valtiolta)

▶ **Karl Marx** (1818 -1883)

- ▶ Liberaalisen perusoikeuskäsityksen kritiikkiä: kapitalistinen talousjärjestelmän rakenteet luovat **eriarvoisuutta**, joka ei poistu porvarillisen yhteiskunnan kansalaisvapausäännöksiin.

▶ **Hermann Heller** (1891-1933)

- ▶ Yhteiskunnalliset muutokset tarvitsevat valtiosäännön rationalisoimia oikeudellisia muotoja demokraattisen kehityksen pohjaksi > **valtiosääntö yhteiskunnallistuu, yhteiskunta valtiosääntöistyy**

▶ **Robert Alexy** (1945 -)

- ▶ Yksilön vapaudet ja mahdollisuudet kytkeytyvät toisiinsa.
- ▶ **Vapaus jostakin** edellyttää parikseen mahdollisuuden **vapauteen johonkin**.

Demokraattinen oikeusvaltio

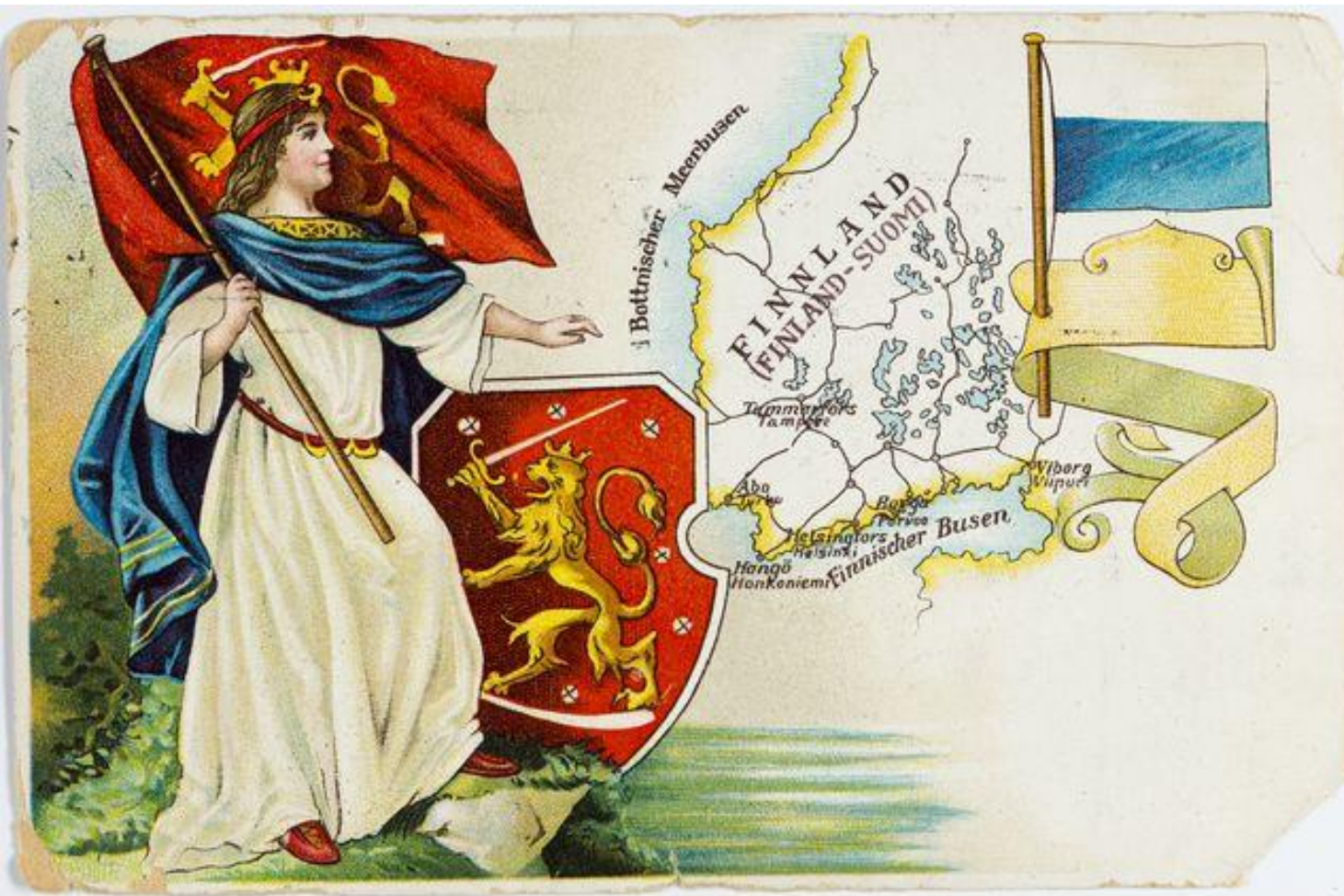
yksilön suojana ja kansalaisyhteiskunnan kokoajana

▶ Liberaali valtio – liberaali perusoikeusteoria

- ▶ Valtio käyttää tarvittaessa **pakkovaltaa** suojatakseen yksilön henkeä ja omaisuutta toisia yksilöitä vastaan.
- ▶ Valtion tulee käyttää valtaansa **pidättyväisesti**.
- ▶ **Yövärtijavaltio** hoitaa turvatehtävänsä siten, että yksilöillä on toimissaan mahdollisimman suuri vapaus oikeusjärjestelmän puitteissa.
- ▶ **Johtoajatus:** Valtio luo otolliset olosuhteet vapaalle taloudelliselle kilpailulle ja markkinoimille ja puuttuu mahdollisimman vähän yksilöiden elämään > enemmistön maksimaalinen onni
- ▶ **Liberaali oikeusvaltio – liberaali perusoikeusteoria** painottavat **negatiivisen statuksen** turvaamista, aktiivista statusta kuitenkin unohtamatta.

▶ Hyvinvointivaltio - hyvinvointivaltiollinen tulkinta

- ▶ Vapausoikeuksien toteutumista ei voi jättää markkinoimien varaan.
- ▶ Oikeudellinen vapaus saa todellisen arvonsa vasta, jos se mahdollistaa valintojen tekemisen sallituissa puitteissa.
- ▶ Yksilön taloudelliset ja sivistykselliset edellytykset toimia nähdään tärkeinä.
- ▶ **Vapausoikeus takaa abstraktin vapauden lisäksi reaalisena vapauden > julkisyhteisön yhteiskunnallinen suoritusvaade:**
 - ▶ Esim. sananvapaus – valtion velvollisuus tukea lehdistön monimuotoisuuden taloudellisia edellytyksiä.
- ▶ Perusoikeusjärjestelmä on osa **yhteiskunnallisen vallankäytön** välineistöä.



POSTIKORTTI. SUOMI. CARTE POSTALE. 1910

Museovirasto, historian kuvakokoelma

Autonomian aikana säädettyä perustuslakipohjaa

- ▶ Valtiopäiväjärjestys (1906)
 - ▶ Ensimmäinen nykyaikainen perustuslaki
 - ▶ Uusi yksikamarinen eduskunta
 - ▶ Yleinen ja yhtäläinen vaalioikeus
 - ▶ Vaalioikeutettujen määrä kymmenkertaistui, mukana myös naiset
 - ▶ Sisällön keskeiset osat siirtyivät edelleen vuoden 1928 vastaaviin säännöksiin ja vuoden 1999 uuteen perustuslakiin
- ▶ Kansalaisvapausperustuslaki (1906)
 - ▶ Laki lausunto-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta
 - ▶ Liitti Suomen länsimaiseen liberalistiseen perusoikeustraditioon
- ▶ Perintönä itsenäisen Suomen valtiosäätöön :
 - ▶ Yksikamarinen eduskunta
 - ▶ Lainsäädäntötoiminnan instituutioita
 - ▶ Hallitusasioiden kahtiajako (senaatti/valtionpäämies)
 - ▶ Varallisuus oikeuksien vahva perustuslainsuoja



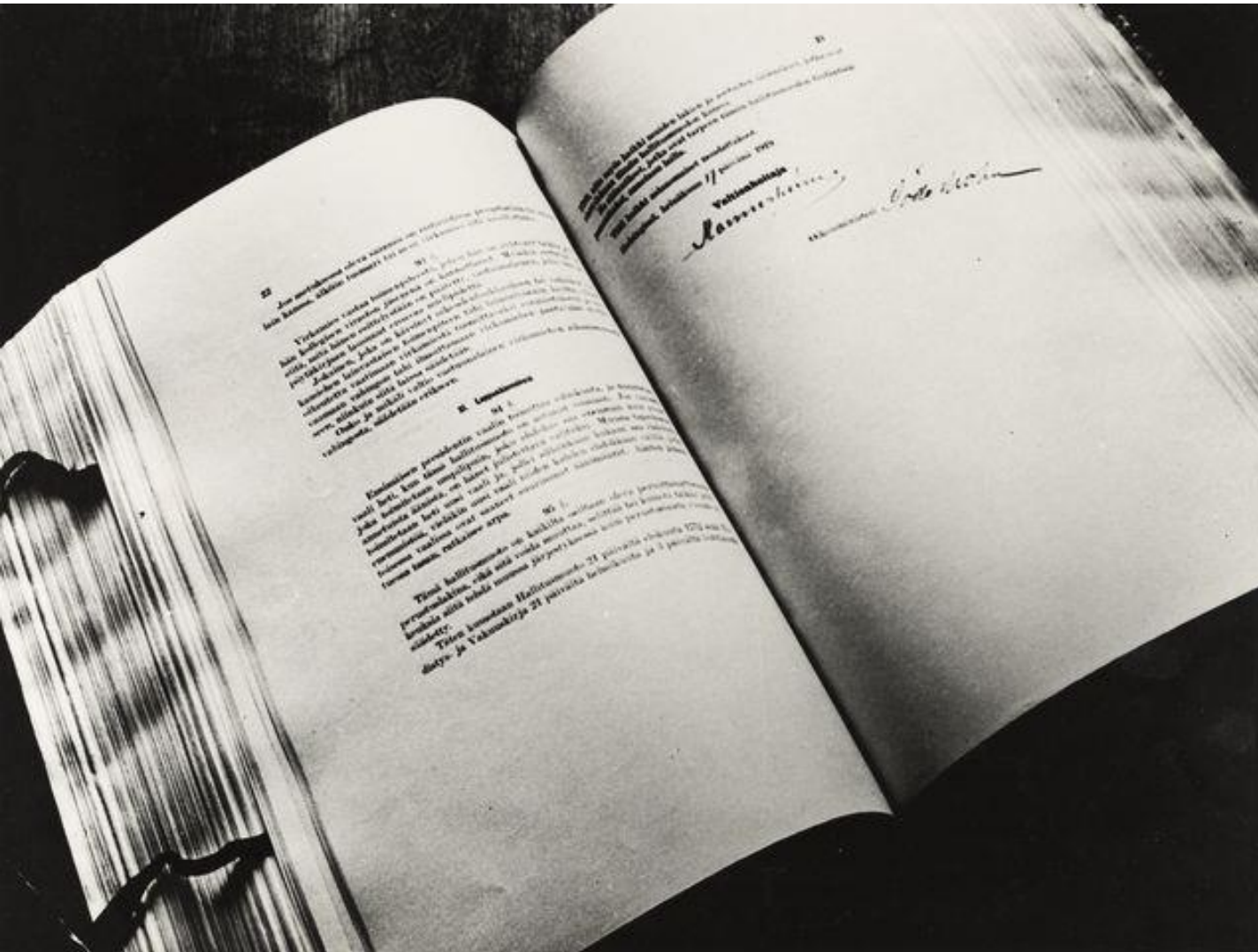
SUOMI FINLAND

Valtioliippu - Statsflagga - Staatsdienst-Flagge - The Standard of Finland -
Pavillon national

Lex-patsas ja Suomen valtioliippu

Organisaatio: Museovirasto – Musketti
Kokoelma: Historian kuvakokoelma

Postikortti Carte Postale SKSK
Julkaisija: Itsenäisyyden Liitto



Suomen hallitusmuoto, aukeama asetuskokoelmasta 17.7.1919

Bonney Thérèse, kuvaaja 1939

Museovirasto – Musketti
Historian kuvakokoelma

HM 1919 – ideologinen tausta ja henki

- ▶ Suomen tuli osaksi länsimaista **liberalistista perusoikeustraditiota**.
- ▶ Taustalla havaittavissa hegeliläis-snellmanilaista ajattelua, jonka mukaan valtiovalta ei ole yksilölle uhka vaan yksilönvapauksien toteuttamisen turva.
- ▶ **Varallisuusosikeuksien vahvassa turvassa** on havaittavissa vanhaliberalistisia vaikutteita (kuten Norja/USA-oikeusideologiassa)
 - ▶ Turva suojasi myös lainsäätäjän toimilta niin omistusoikeutta kuin muitakin varallisuusarvoisia etuuksia
- ▶ Perusoikeussäännöksiä sovellettiin lainsäätäjän suuntaan, **ei** tuomioistuimissa eikä muissa viranomaisissa (samaa tapaan kuin klassinen ranskalainen malli)
- ▶ **Omaisudenturvasäännös vs. sosiaaliset reformit**
 - ▶ Valtion harjoittama uusi yhteiskuntapolitiikka ja väliintulo talouselämässä
- ▶ Poikkeuslakimenettely
 - ▶ Pohjana "kiireelliseksi julistamismenettely (1906 valtiopäiväjärjestys > siirtyi myös 1928 versioon)
- ▶ **Kansalaisten perusoikeuksien takeeksi HM:n lisäksi**
 - ▶ L painovapaudesta (PainoL 1/1919), L lausunto-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta (38/1906) Uskonnonvapauslaki (267/1922)



Kenraali Mannerheim esikuntineen Senaatintorilla sisällissodan voitonparaatissa; Mannerheim valmistautuu puhumaan eduskunnan jäsenille 16.5.1918

Museovirasto – Musketi
Historian kuvakokoelma

Vuoden 1919 hallitusmuoto

- ▶ Itsenäistymisen ja sisällissodan murroksessa käsitykset voimassa olevista perustuslaeista hajosivat ja laillisuusajattelu kärsi
- ▶ HM 1919 päätti perustuslaillisen epävarmuuden
- ▶ HM 1919 korosti **lakisidonnaisuutta, hallinnon ja viranomaistoiminnan lainalaisuutta** sekä **tuomioistuinten riippumattomuutta**
 - ▶ Lisäksi perustettiin korkeimmat oikeusistuimet (KKO ja KHO) sekä säänneltiin ylimpiä lainvalvojia ja ministerivastuuta
- ▶ **Kansansuvereenisuuden ja tasavaltaisuuden periaatteet**
 - ▶ Kansa käyttää valtaa valittujen edustuselinten välityksellä valtiosäännön määräämin muodoin
- ▶ **Presidentin vahva asema**
 - ▶ Välillinen vaali
 - ▶ Laajat valta-oikeudet tasapainottamaan eduskunnan valtaa
 - ▶ Vahva rooli hallitusasioissa suhteessa valtioneuvostoon
 - ▶ Puoluepolitiikan ulko- ja yläpuolelle



Keittäjä annostelee ruokaa oppilaille. 1950-luku

Helsingin kaupunginmuseo
Kuvaaja tuntematon

Vuoden 1919 hallitusmuodon mukaiset “kansalaisten yleiset oikeudet”

- ▶ Länsimaisen konstitutionalisin tradition hengessä
- ▶ Pääasiassa **vapausoikeustyypisiä** säännöksiä
- ▶ Mukana **tasa-arvoisuussäännöksiä**
 - ▶ Yleinen yhdenvertaisuussäännös
 - ▶ Uskonnollinen tasa-arvo
 - ▶ Kielellinen tasa-arvo
- ▶ **Poliittiset osallistumisoikeudet** entistä merkittävämpiä
 - ▶ Jatkomona valtiopäiväjärjestyksestä (1906)
 - ▶ Lisänä tasavallan presidentin valitsijamiesvaali

▶ “Siemeniä” hyvinvointioikeuksille:

- ▶ Työvoiman turva
- ▶ Oikeus maksuttomaan kansakouluopetukseen



Terveystoimintaa Meilahden kansakoulussa
 Museovirasto-Musketti, historian kuvakokoelma
 Kuvaaja: Kanerva

Suomen kansalaisen yleiset oikeudet ja oikeusturva

HM 1919 (II luku)

- ▶ 5 § Yhdenvertaisuus lain edessä
- ▶ 6 § Lain mukaan turvattu hengen, kunniana, henkilökohtaisen vapauden ja omaisuuden puolesta. Työvoima valtion suojeluksessa. Omaisuuden pakkolunastus lain mukaan (yleinen tarve/täysi korvaus)
- ▶ 7 § Oikeus oleskella maassa, valita asuinpaikka.
- ▶ 8 § Julkinen ja yksityinen uskonnonharjoitus, vapaus erota, liittyä, vaihtaa uskonnollista yhdyskuntaa.
- ▶ 9 § Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet eivät riipu uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumisesta tai kuulumattomuudesta. Erityissäännöksiä julkisista viroista.
- ▶ 10 § Sananvapaus (ei ennakkosensuuria), kokoontumisvapaus (ei ennakkolupaa), yhdistymisvapaus.
- ▶ 11 § Kotirauha
- ▶ 12 § Kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus
- ▶ 13 § Kansalainen voidaan tuomita vain siinä tuomioistuimessa, jonka alainen hän on lain mukaan
- ▶ 14 § Suomi ja ruotsi kansalliskielet (oikeuden ja hallinnon kieli, asiakirjat, sivistykselliset ja taloudelliset tarpeet yhdenmukaisin perustein)
- ▶ 15 § Ei anneta aatelisarvoja tai muita perinnöllisiä arvoja
- ▶ 16 § Lailla mahdollisuus rajoittaa kansalaisten yleisiä oikeuksia sodan tai kapinan aikana sekä sotapalveluksessa olevien oikeuksia muulloinkin



Eduskunnan perustuslakivaliokunta pitää istuntoaan Säätytalolla 1918

Helsingin kaupunginmuseo
Valokuvaaja: Sundström, Eric

Kansalaisvapauksien kehitystä 1919-1969

- ▶ Perusoikeuksien suoja rakentui edelleen **abstraktin ja ennakkollisen säädösvalvonnan** varaan
 - ▶ vrt. säätykokouksen lakivaliokunnan lausunnot lainvalmistelun yhteydessä
- ▶ 1920- ja 1930-luvuilla **nousi esiin myös “kansalaisten yleisten oikeuksien” nauttimasta laajemmasta suojasta** lainvalmistelussa
 - ▶ muutakin kuin varallisuusintressien suojaa
 - ▶ HM 10 §:n säännökset sananvapaudesta ja yhdistymisvapaudesta
- ▶ Uusi käsitys: lakiehdotuksen ja **perustuslain ristiriita voi johtaa myös lakiehdotuksen hylkäämiseen tai muuttamiseen** - ei ainoastaan poikkeuslakimenettelyssä hyväksymiseen
 - ▶ Pääpaino kuitenkin edelleen perusoikeuspoikkeusten oikeassa säätämisyjärjestyksessä – ei ristiriidan poistamisessa
 - ▶ Pääosa ristiriitatilanteista liittyi omaisuudenturvaan (esim. kaudella 1919-75 yhteensä 2/3)



Mielenosoituskulkue, vappu 1919

Helsingin kaupunginmuseo
Tekijä: Tuntematon

Sananvapaus ja osallistumisoikeudet koetuksella sisällissodan jälkeen ja 1930-luvulla

- ▶ **Ns. sosialistilaki (1919)**
 - ▶ hallitukselle valtuuksia toimia puhjenneen kapinan johdosta ja kapinan lopulliseksi kukistamiseksi ja siihen osaa ottaneiden henkilöiden ilmi saamiseksi > vasemmistolaisten järjestöjen yhdistys- ja julkaisu toiminnan rajoituksia
- ▶ **Yhdistys- ja painovapauslakien** kontrollimahdollisuuksien **tiukennuksia** (1919)
- ▶ **Ns. kommunistilait** (1930-luvun alussa)
 - ▶ **Tasavallan suojelulaki (336/1930), muutokset vaalioikeuteen, laki painovapauslain muuttamisesta, lisäys rikoslakiin (16:24 §)**
- ▶ **Ns. kiihotuslaki** (Laki valtakunnalle vahingollisen kiihotuksen estämisestä (155/1934)
 - ▶ sanan- ja painovapauden olennainen tiukennus
 - ▶ säätämisvaiheessa epäily ja vääntö lain suhteesta hallitusmuodon turvaamiin oikeuksiin > väliaikaista lakia ei jatkettu vuoden 1936 lopusta
- ▶ **Ns. puserolaki** (132/1934) ja asetus (177/1934)
 - ▶ kielto käyttää yleisissä tilaisuuksissa ja julkisilla paikoilla vaatetusta tai tunnusmerkkejä ilmaisemaan kuulumista erilaisiin poliittisiin yhteenliittymiin tai "valtiollista ajatussuuntaa"
 - ▶ vuoden väliaikaisuus venyi jatkoksi aina vuoden 1945 loppuun

Aluksi vain **vasemmiston – erityisesti kommunistien** - toiminnan katsottiin uhkaavan valtio- ja yhteiskuntajärjestystä. Myöhemmin - erityisesti 1920- ja 1930-lukujen taiteessa - **Lapuan liikkeen** aktivoituminen ja pyrkimykset torjua kommunistivaaraa lainsäädäntöä tiukentamalla kääntyivät lopulta ulkoparlamentaarisiksi otteiksi.

Lapuan liike oli ollut aktiivinen kommunistilakien ajamisessa, mutta sen aktivistit päätyivät **Mäntsälän kapinan** (1932) jälkeen itse kyyditys- ja muilutusjuttujen tutkinnan kautta syytetyiksi ja tuomioistuimiin tuomittaviksi. Ajan henki kuitenkin piti usein heidän "isänmaallisia" motiivejaan lieventävinä asianhaaroina tutkinnan ja päätöksenteon eri vaiheissa.



Talonpoikaismarssi v.1930, osanottajia Senaatintorilla.

Haku: Lapuan liike (23/42)
Tekijä: Roos Rafael,

Helsingin kaupunginmuseo

Ns. kommunistilait (Kallion hallituksen valmisteleva lakipaketti 1930)

▶ Tasavallan suojelulaki (336/1930)

- ▶ presidentille laajoja valtaoikeuksia valtakunnan ollessa vaarassa tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ollessa uhattuna – tarvittaessa myös rajoittamalla kansalaisten perusoikeuksia.

▶ Muutokset vaalioikeuteen

- ▶ ehkäistiin ennakolta kommunistien osallistuminen vaaleihin.



Tulitikkurasia; Isänmaallinen Kansanliike (IKL)
Valmistuttaja Tulitikki Oy, 1933–1942
Helsingin kaupunginmuseo

▶ Laki painovapauslain muuttamisesta

- ▶ helpotettiin takavarikkoja ja pidennetään lain tai hyvän tavan vastaisten julkaisujen enimmäislakkautusaikoja
- ▶ oikeusministeriölle annettiin oikeus painokirjoituksen lakkauttamiseen toistaiseksi ja painotuotteiden takavarikointivalta paikalliselle poliisipäällikölle ja viralliselle syyttäjälle

▶ Lisäys rikoslakiin (16:24 §)

- ▶ laajensi “perättömien tietojen levittämisen” alaa sekä kriminalisoi ylimpiä vallanpitäjiä tai julkisia viranomaisia halventamaan tarkoitetut perättömät lausumat entistä tehokkaammin



Lapsia leikkimässä polkuautolla

Kuva Mehiläinen -lehdestä.
1950-luku
Kuvaaja: Olavi Mannonen
Helsingin kaupunginmuseo



Korkeakouludemokratiaa vaativa mielenosoitus Eduskuntatalon edessä.

Noin 1970
Kuvaaja: Simo Rista SER,
Helsingin kaupunginmuseo

Perustuslain uudistaminen 1969-1999

▶ Kokonaisuudistushanke (1970-74)

- ▶ Asialla vasemmisto ja porvarilliset liberaalit
- ▶ Tavoitteena eduskunnan ja sen luottamusta nauttivan ministeristön aseman vahvistaminen sekä perusoikeusjärjestelmän uudistaminen
- ▶ **Taustalla 1960-luvun yhteiskunnallisesti radikalisoitunut henki**
- ▶ **Valtiosääntökomitea** (1970) hyytyi parinsadan kokouksen jälkeen välimietintöön (1974), joka valmisti aikanaan tietä mm. perusoikeusuudistukselle

▶ Perustuslain osauudistus (1983)

- ▶ Eduskunnan menettelytapojen uudistus

▶ Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen osauudistus (1987)

- ▶ Mm. kansanäänestys-instituution lisääminen valtiosäntöön

▶ Perustuslain muutoksia (1991 ja 1992)

- ▶ Mm. TP:n toimikausien rajoitus
- ▶ Mm. lakiehdotuksen lepäämään jättämistä koskeva muutos

▶ Perustuslakien perusoikeussäännösten kokonaisuudistus voimaan 1.8.1995 (L Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta 969/1995)

- ▶ **Vuoden 2000 perustuslaki** (sisältää vuoden 1995 uudistelun HM:n perusoikeusluvun lähes sellaisenaan)



Mitali: Suomen EU-jäsenyys 1995

Etupuolella reliefeinä kansallispukuisia, piirissä tanssivia ihmishahmoja, kolme tähteä sekä teksti "EU". Kääntöpuolella pylväikkö ja laakerinlehvä sekä teksti "Suomi Finland".

Suunnittelu ajoittamaton,
Paavilainen Reijo, Sporrong Oy
Valmistuttaja Paasikivi-Seura ry.
Turun museokeskus

Vuoden 1995 perusoikeusuudistus

- yksilön oikeuksia, arvopäämääriä, julkisen vallan edistämismittareita

Osallistumisoikeudet

Vapausoikeudet ja oikeusturva

Yhdenvertaisuusoikeudet

Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet (ns. hyvinvointioikeudet)

- ▶ **Perusoikeusluettelo** laajennettiin ja täsmennettiin
 - ▶ Muutoksia mm.: yksilön turva vapaudenriistotilanteissa ja yksilön oikeudet oikeudenkäynnissä sekä soveltaminen Suomen kansalaiset > **kaikki valtion oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvat henkilöt**

- ▶ Pyrkimys lähentää kotimaista perusoikeusjärjestelmää **kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden** kanssa
- ▶ Vrt. EU-liittymissopimus > **“demokratiavaje”** (yksilö ei pääse samassa määrin vaikuttamaan Euroopan unionin asioihin kuin kansallisen parlamentin toimintaan ja EU:n asiakirjat eivät ole samassa määrin julkisia)
- ▶ **Vuoden 1995 perusoikeusuudistus siirtyi lähes sellaisenaan vuoden 2000 perustuslain 2 lukuun**
 - ▶ muutoksia lähinnä toimintamekanismeihin, ei perusoikeuksien sisältöihin)

Perusoikeuskulttuurin murros:

Liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen (1990)

Perusoikeusuudistus 1995

Vuoden 2000 perustuslaki

- ▶ Perusoikeusvalvonnan kattavuus lainsäätämisvaiheessa lisääntyi.
 - ▶ **Perusoikeusarviointi ei koske pelkästään lainsäädännön säätämistä, vaan voi johtaa lakiehdotuksen muuttamiseen tai lakiehdotuksesta luopumiseen.**
- ▶ Perusoikeussäännösten soveltamisala ulottui lainsäätämismenettelyä laajemmalle, **myös tuomioistuinten ja muiden viranomaisten toimintaan sekä laillisuusvalvontaan.**
- ▶ Painopistealueet laajentuivat **uusille lainsäädännön aloille**, esim.
 - ▶ opetustoimien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö sekä ympäristölainsäädäntö
 - ▶ Poliisin toimivaltuudet
 - ▶ Rikosoikeuden ala
 - ▶ Ns. Ilmaisuvapausrikokset (esim. sananvapauden käytön kriminalisointi mahdollista, jos perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttyvät)
- ▶ **Yksilön mahdollisuudet** vedota suoraan perusoikeussäännöksiin paranivat.

Perusoikeudet perustuslain 2 luvussa (11.6.1999/731)

- ▶ 6 § Yhdenvertaisuus
- ▶ 7 § Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen
- ▶ 8 § Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate
- ▶ 9 § Liikkumisvapaus
- ▶ 10 § Yksityiselämän suoja
- ▶ 11 § Uskonnon ja omantunnon vapaus
- ▶ 12 § Sananvapaus ja julkisuus
- ▶ 13 § Kokoon-tumis- ja yhdistymisvapaus
- ▶ 14 § Vaali- ja osallistumisoikeudet
- ▶ 15 § Omaisuuden suoja
- ▶ 16 § Sivistykselliset oikeudet
- ▶ 17 § Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin
- ▶ 18 § Oikeus työhön ja elinkeinovapaus
- ▶ 19 § Oikeus sosiaaliturvaan
- ▶ 20 § Vastuu ympäristöstä
- ▶ 21 § Oikeusturva
- ▶ 22 § Perusoikeuksien turvaaminen
- ▶ 23 § Perusoikeudet poikkeusoloissa

Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset

Perustuslakivaliokunnan laatima luettelo rajoitusedellytyksistä (PeVM 25/1994 vp)

1. Lailla säätämisen vaatimus
2. Rajoitusten täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus
3. Rajoitusperusteen hyväksyttävyystvaatimus
4. Suhteellisuusvaatimus
5. Perusoikeuden ydinalueen koskemattomuusvaatimus
6. Oikeusturvavaatimus
7. Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisvaatimus

Huom! Haasteellisia rajanvetoja ja määrittelyjä mm. **"ydinalue"** ja **"hyväksyttävyy"**.

- Hyväksyttävyy (Viljanen); oikeutus johdetaan muista perusoikeuksista, muista perustuslainsäännöksistä tai esim. painavalla yhteiskunnallisella tarpeella.

- Perusoikeuden rajoittaminen ei mahdollista, jos se koskee sen "ydinaluetta". Ydinalueen määrittely kuitenkin käytännössä hyvin avoin ja tilannesidonnainen sekä sidoksissa kulloisenkin perustelun painavuuteen. >

"Hyväksyttävyyden" arviointi nousee merkitykselliseksi. (Viljanen, Lämsineva, Jyränki)

Perusoikeuden rajoitusoppien kehittyminen

- ▶ Yleisten rajoitusedellytysten ulottaminen **lainsäädäntövaiheesta myös lakien soveltamisvaiheeseen**
 - ▶ Vuoden 2000 perustuslaki:
 - ▶ 106 §
Perustuslain etusija
Jos tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle.
- ▶ **Käytännössä peruslainmukaisuuden** toteaminen on edelleen **lainsäädäntöprosessin** asia, **tuomioistuin** lähinnä tulkitsee lakeja perusoikeusmyönteisesti ja valitsee perusteltavista tulkintavaihtoehdoista tässä suhteessa parhaimman.



Kuvia työttömän arjesta vuonna 1958. Kokoontuminen.

Kuvaaja: Saarinen, UA
Museoviraston kuvakokoelmat, JOKA Journalistinen kuva-arkisto, UA Saarisen kokoelma

Talonmies ja lapset, 1956

Kuvaaja: Saarinen, UA
Museoviraston kuvakokoelmat, JOKA Journalistinen kuva-arkisto, UA Saarisen kokoelma

Artjärven palvelutalon
Suomi 100 -kekrijuhla

Kuvaaja: Tirilä, Soile
Museovirasto, historian kuvakokoelma

Hyvinvointioikeudet

– arvoja, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, politiikkaa

- ▶ Vaikka hyvinvointioikeuksien sitovuus on teoriassa sama kuin esim. vapausoikeuksien, niiden tukeminen **yleisten oppien** avulla jää vajaaksi (puutteelliset, soveltumattomat).
- ▶ Täytäntöönpantavuus tuomioistuimissa, perusoikeuksien keskinäiset **ristiriidat**, valtion/talous- ja elinkeinoelämän **intressit**
- ▶ **Arvojen konfliktit**: yksilöiden muodollinen ja aineellinen yhdenvertaisuus, individualismi, uusliberalismi, solidaarisuus, kansanvaltaisuus...
- ▶ **Täytäntöönpanotavassa heijastuu se, miten tulkitaan valtiosäännön rooli yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden edistämässä.**
- ▶ Hyvinvointioikeuksien toteutuminen riippuu vahvasti julkisyhteisöjen **taloudellisista resursseista** ja siinä painottuu julkisyhteisön velvollisuus **aktiiviseen toimintaan yksilöiden hyväksi** > suoritteet, lainsäätötoimet
- ▶ Hyvinvointioikeuksiin liittyviä "valtion ja muiden julkisyhteisöjen **tehtäviä**" on otettu mukaan eri puolille nykyistä perustuslakia, esim.
 - ▶ Työllisyyden edistäminen (PerL 18.1 §)
 - ▶ Asuminen (PerL 19.4 §)
 - ▶ Vastuu ympäristöstä (PerL 20 §)

HUOMIO:
Hyvinvointioikeudet vs. kunnallinen itsehallinto.